

Editörümüzden,

GMJ-TR'nin 2025 Bahar sayısında, günümüz iletişim dünyasını farklı boyutlarıyla irdeleyen beş değerli makaleyi sizlerle buluşturuyoruz. Bu çalışmalar; iletişimin ekonomi politiği, sağlık iletişimi, nefret söylemi, kentsel mekânda koku deneyimi ve dijital platformlardaki iletişim pratikleri gibi geniş bir tematik yelpazeyi kapsıyor.

Sayımızın ilk makalesi Özgür Yılmaz tarafından kaleme alınan "Döngüsel Tarih Perspektifinden Türk Medya Tarihi: İbn Haldun'un Fikirleri ve İletişim Çalışmaları" başlıklı çalışmadır. Bu araştırma, Türk medya tarihini İbn Haldûn'un döngüsel tarih teorisi çerçevesinde analiz etmekte, değişen siyasi rejimler altında medya özgürlüğü ile baskı arasındaki tekrar eden dalgalanmalara odaklanmaktadır. Tarih-sel-karşılaştırmalı ve yorumsamacı bir yöntemle yürütülen araştırmada, Mütareke dönemi (1918-1923), Demokrat Parti dönemi (1950-1960) ve 1971 askeri muhtırası sonrası dönemler incelenerek basın özgürlüklerinin genişlemesi ve daralmasındaki temel mekanizmalar ve tekrar eden örüntüler belirlenmiştir. Çalışma bulguları, rıza üretimi, kontrol ve baskı aşamalarından oluşan döngüsel örüntünün, Türk medya tarihinde sürekli tekrarlandığını ve Halduncu hanedan döngüleriyle yorumlandığını ortaya koymaktadır. Ayrıca çalışma, medya döngüsü modelini önererek tarihsel kuram ile iletişimin politik ekonomisi arasında yeni bir analitik çerçeve sunmakta ve Türkiye'de basın özgürlüğünün hala rejim ihtiyaçlarına bağlı ve kırılgan olduğunu, bu döngülerin dijital çağda da sürdüğünü göstermektedir.

İkinci makalemiz, Özlem Aksoy ve İlknur Doğu Öztürk tarafından hazırlanan "Sağlık İletişimi Kapsamında Madde Bağımlılığı Kamu Spotları Üzerine Bir İnceleme" başlıklı çalışmadır. Araştırma, sağlık iletişimi kapsamında madde bağımlılığı ile mücadelede kullanılan kamu spotlarını göstergebilimsel açıdan incelemektedir. Çalışmada, 2020-2024 yılları arasında Sağlık Bakanlığı ve Yeşilay tarafından yayınlanan ve desteklenen beş kamu spotu göstergebilimsel çözümleme yöntemiyle analiz edilmiş, Pierce ve Saussure'ün kuramsal çerçevesi doğrultusunda hareket edilerek insan, mekân, renk, müzik ve slogan gibi göstergeler değerlendirilerek düz ve yan anlamlar tespit edilmiştir. Çalışma bulguları kapsamında, dramatik etkiyi arttıran duygusal mesaj iletirken uyuşturucu bağımlılığı ile mücadele edilen kamu spotlarında yalnızlık ve korku temalarının, sigara kamu spotlarında aile bağlarının ve sorumlulukların, alkol kamu spotlarında ise hukuki sorumlulukların ön plana çıkarıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Üçüncü makalemiz, Memet Arslan tarafından kaleme alınan "Kriz Durumlarında Suriyelilere Yönelik Toplumsal Söylemin Sosyal Medyada İnşası: 2024 Kayseri Olayları Üzerine Bir Araştırma" başlıklı çalışmadır. Çalışma, 30 Haziran 2024'te, bir çocuğun Suriyeli olduğu iddia edilen bir kişi tarafından istismar edildiğine dair iddiaların kamuoyunda yayılmasıyla başlayan ve yerel halkın Suriyelilere yönelik tepkilerinin şiddet eylemlerine dönüşerek toplumsal bir krize yol açtığı Kayseri olaylarını ele almaktadır. Çalışma kapsamında, Ekşi Sözlük platformu araştırma sahası olarak belirlenmiş ve platformda beş farklı başlık altında yer alan toplam 1,568 entry

kelime bulutu analizi, tematik analiz ve duygu analizi teknikleri kullanılarak içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Duygu analizi sonucunda, olumsuz sınıflandırılan entry'lere Nefret Söylemi Yoğunluk Ölçeği uygulanmıştır. Kelime bulutu analizinden elde edilen bulgular, olayların "kimlik, güvenlik ve siyaset" ekseninde yoğunlaştığını ortaya koymaktadır. Tematik analiz sonuçlarına göre, en sık gözlemlenen temalar göçmen karşıtlığı, mevcut göç politikalarına yönelik eleştiriler ve ırkçılık olarak belirlenmiştir. Ayrıca, Suriyelilere yönelik saldırıları destekleyen ve olumsuz olarak sınıflandırılan ifadelerin yoğunlukta olduğu ve bu tür söylemlerin Nefret Söylemi Yoğunluk Ölçeği kapsamında "4. Seviye: Şeytanlaştırma ve İnsandışılaştırma" ile "5. Seviye: Şiddet" kategorilerinde belirgin biçimde yer aldığı tespit edilmiştir. Araştırma bulguları, kriz durumlarında Suriyelilere yönelik toplumsal söylemin sosyal medyada ırkçılık, zenofobi ve nefret söylemi çerçevesinde şekillendiğini ortaya koymaktadır.

Dördüncü makalemiz, Beyda Kırıcı tarafında yazılan "Koku Deneyimi ve Duyusal Yöntemler Aracılığıyla Kentsel Mekânı Yeniden Düşünmek" başlıklı derleme çalışmadır. Çalışma, kentsel mekânın yalnızca fiziksel ya da görsel yollarla değil; gündelik pratikler, duyular ve hafıza aracılığıyla da üretildiği fikrinden hareketle, Henri Lefebvre'in mekânsal üçlemesi (algılanan, tasarlanan, yaşanan mekân) ile Michel de Certeau'nun gündelik yaşam pratiklerine ilişkin strateji-taktik ayrımını bir araya getirerek, duyulara dayalı bilgi üretiminin temsile dayalı kent planlama yaklaşımlarına karşı sunduğu eleştirel potansiyeli ele almaktadır. Bu bağlamda çalışma, söz konusu eleştirel kuramsal çerçeveyi, mekânsal üretimin temsili ve deneyimsel boyutları arasındaki gerilimleri açığa çıkaran smellwalking (koku yürüyüşü) ve smellmapping (koku haritalama) gibi duyusal yöntemleri kapsayan araştırmalar üzerinden tartışmaktadır. Çalışma, görsel merkeziliğin hâkim olduğu modernist kent planlama anlayışına karşı, beden, hafıza ve duyu temelli alternatif bilgi biçimlerinin nasıl bir eleştirel açıklık sunduğuna odaklanmakta; kent deneyiminin daha bütüncül ve çoğul bir biçimde kavranmasına yönelik duyusal bir zemin önermektedir.

Sayımızın son makalesi ise Dursun Can Şimşek tarafından hazırlanan "Dijital Kapitalist Özne ve İletişimin Dönüşümü: Performans, Dolaşım ve Direniş" başlıklı derleme çalışmadır. Çalışma, post-kapitalist çağda öznenin dijital iletişim pratikleri içinde nasıl yeniden inşa edildiğini eleştirel bir kuramsal perspektiften ele almaktadır. Çalışmada, Jodi Dean'ın "iletişimsel kapitalizm", Byung-Chul Han'ın "performans toplumu" ve Shoshana Zuboff'un "gözetim kapitalizmi" kavramları çerçevesinde iletişimin anlam üretiminden ziyade dolaşım, veri üretimi ve algoritmik performans mantığına tabi olduğu yönünde bir kavramsal tartışma yürütülmektedir. Çalışma, iletişimin özgürleşme aracı olmaktan çıkarak zorunlu bir performans pratiğine evrildiğini vurgulamakta, ancak bu rejimin mutlak olmadığını; sessizlik, geri çekilme, dijital yavaşlık ve alternatif platformlar gibi mikro düzeyde direniş biçimlerinin var olabileceğinin altını çizmektedir. Ek olarak çalışmada, iletişimin yalnızca teknik bir araç değil; politik, varoluşsal ve etik bir mesele olarak yeniden düşünülmesi gerek-

tiği aktarılmakta ve iletişim pratiği, platform kapitalizmi bağlamında yeniden konumlandırılmaktadır.

Bu sayıda yer alan makalelerin, iletişim çalışmaları alanına değerli katkılar sunacağına inanıyor ve okuyucularımız için ufuk açıcı tartışmalar yaratmasını umuyoruz.

İlginiz ve desteęiniz için teřekkür ederiz.

Prof. Dr. Pelin Hürmeriç